
Tomáš Avramov

**Řím, Caesar, Konstantin,
Juda Makabejský, Jidáš,
Augustin z Hippo, Leonardo**

Abychom navázali na minulou přednášku, vrátíme se zpět do historie a podíváme se z určité perspektivy na starověký Řím. Když byl Řím někdy v 8. století založen, zachovala se nám z té doby legenda o Romulovi a Removi, dvou bratřích, které odkojila a vychovala vlčice, a když vyrostli, stali se vůdci kmenů ve střední Itálii. Romulus v bratrovražedném mocenském konfliktu zabije Rema a stane se zakladatelem Říma. V té době byly totiž na území Itálie rozličné kmeny a kultury, mezi nimi vyspělé kultury Řeků a Etrusků, ale vedle toho také mnohé loupeživé, divočejší kmeny (například Latinové). Tato legenda poukazuje na skutečnost, že právě tyto loupeživé kmeny se musely postupně sjednotit, jinak by nemohly vzdorovat okolním kmenům, a stály za vznikem starého Říma. Jejich loupeživost a divokost je v legendě naznačena „vlčí výchovou“. Tento fakt má na celé pozdější dějiny Říma a Evropy významný vliv a mnohdy je vidět, jak římské právo (nesporný příspěvek římské kultury světu) sloužilo k podpoře vládních vrstev v jejich rozmařilosti, ziskuchtivosti i touze po moci (zejména od období císařství až po církevní papežství).

Toto právo postupně vedlo v tzv. legismus, kdy je stát (představovaný svrchovaným monarchou) s jeho zájmy absolutně postaven nad zájmy jedince. Opět stručná odbočka - k podobné situaci přibližně ve stejné době dochází i v Číně. V roce 221 př. n. 1. tam pod vedením dynastie

Čchin vzniká poprvé v čínských dějinách sjednocené čínské císařství. Titul První císař si osvojil panovník ze jmenované dynastie, jmenoval se Čchin Š-Chuang-ti, vládl v letech 247-210 př. n. l. a zavedl přísný centralismus, kdy všechno záviselo na něm, zákony podléhaly jemu a byly tomu plně přizpůsobené. Podobná situace nastala i v Indii za dynastie Guptovců, tam ovšem byla tvrdost legismu následně zmírněna postupujícím buddhismem. Minule jsme mluvili o zakladateli říše Guptovců, Čandraguptovi Máurjovi. Jeho rádcem byl filosof Kautilja (původem z Gandháry), který sepsal jedno z nejstarších děl o státním uspořádání, ekonomice, soudnictví, špionáži a správném vládnutí, *Arthašástrn* (jen tak mimochodem: ve vztahu přímo k současnosti obsahuje *Arthašástra* také kapitoly o opatřeních v době epidemií). Přibližně ve stejném období tedy vznikají tři ohromné a silně centralisticky řízené říše - čínská, indická a římská. Něco podobného, ovšem méně historicky zpracovaného se ve stejné epoše děje dokonce i ve středu amerického kontinentu v kultuře Mayů.

V Římě po období „poromulovských“ králů vzniká asi v roce 475 př. n. l. republika, která se vyznačuje na tu dobu velmi vyspělou demokracií, podobnou té řecké. Jistě všichni znáte pojmy jako patricijové, plebejci a tribuni lidu, které přímo souvisejí s postupným ustanovením a vykonáváním právního systému, který byl poprvé kodifikován v tzv. zákonech dvanácti desek.

O pár století později dochází opět ke změně a vlivem Gaia Julia Caesara (100-44 př. n. l.) vzniká na římském území císařství a prvním římským císařem se stává jeho prasnovec a adoptivní syn Augustus. Už za Caesara se římský stát rozšířil téměř na polovinu tehdy známé Evropy, do Británie, k Dunaji a k Rýnu. Vtipně je to ztvárněno ve známém komiksu a seriálu o Asterixovi. O Caesarovi je toho známo dost, psal si i své *Zápisky*. Ovšem jestliže bylo

minule řečeno, že zásadní impulzy dějin a vývoje je nutné hledat v mystériích, u zasvěcenců, pak je důležité vědět, že (Caesar a Augustus byli ještě částečně zasvěceni do mystérií (lze to poznat například i z faktu, že Caesar byl z rodu Juliu, kteří odvozovali svůj původ od Jula, syna božského Aenea, hrdiny Ovídiových *Proměn*, který byl synem Venušíným; tohle jsou vždy náznaky mystérií i v zaznamenaných, psaných dějinách). Caesar ani Augustus nebyli mudrcové ani zasvěcenci, ale jakýsi odlesk zasvěcení si s sebou nesli a konali pod jeho vlivem. Protože to byl ale jen odlesk, lze říci, že nejednali nezištně pro cíl a smysl zasvěceneckých škol, pracujících pro vývoj lidstva, ale spíše tento odlesk využili pro sebe, pro svou moc, vliv a jistým způsobem zpátečnický, spíše v duchu egyptské epochy. Vlastně sami sebe postupně učinili božskými (Caesar byl například později prohlášen senátem za boha), což mělo opět ohromný vliv, neboť římscí císaři se od té doby považovali za bohy. Neměli již ani ten odlesk pravé moudrosti mystérií, přesto však sami jednali, jako by byli bohové, jejich lidské ego jim bylo „zbožštěno“.

Vezměme si jen, jaké osobnosti převážně známe ze starého Řecka a naopak ze starého Říma? Z Řecka z vládců ještě tak Perikla a později Filipa a Alexandra. Jinak ale stěží někoho dalšího. Zato Pýthagorás, Eukleidés, Archimédés, Platón, Sókratés, Aristotelés, Sofoklés, Hérakleitos, Empedoklés atd. A z Říma? Snad Ovidia, Senecu nebo Cicera, zejména ale Caesara, Nerona, Claudia, Caligulu, Traiána. Z Říma a jeho kultury jsou svým způsobem fascinující tito jedinci, kteří se povýšili na bohy, jednali tak a u některých to vedlo k jejich psychickému vyšinutí a záhubě. A pořád to bylo podpořeno legismem, právním řádem jimi určovaným a měněným.

Od toho se dějiny odvíjejí dále tak, že opět o pár století později císař Konstantin, který tzv. ediktem milánským v roce 313 našeho letopočtu uzákonil křesťanství

za právoplatné náboženství v Římské říši, to učinil z velké části v zájmu své osoby, v zájmu posílení svého vlivu a vyzdvižení sebe sama v očích poddaných, i když je u něj jisté, že jednal také pod vlivem vyšších hierarchií a tím v duchu potřebného vývoje. Byl za to církví prohlášen za svátého a získal přívlastek „Veliký“. Ještě je dobré vědět, že přenesl centrum Římské říše z Říma na východ, do Byzance (dnešního Turecka) a založil město Konstantinopol (dnešní Istanbul), které se stalo po rozdělení Římské říše v roce 395 n. l. hlavním městem Východořímské (Byzantské) říše na příštích tisíc let. Některé z památek, které dodnes obdivujeme v Istanbulu, jsou z Konstantinovy doby. Takto pronikly římské vlivy do oficiálního křesťanství - a u toho se ještě pozastavíme.

Jak jsme minule zmínili, dějiny jsou vedeny dobrem, zároveň však mnoho dobrých impulzů zestárne a stanou se brzdou, která může zaniknout nebo je přeměněna novými dobrými impulzy. Smysluplnost výše popisované historie Říma a jeho vlivů možná vynikne na příkladu jedné lidské duše, osobnosti s jejími jednotlivými inkarnacemi. Dá se z toho lépe pochopit jak vývoj a zkušenosti jednotlivého člověka, tak i vývoj lidského společenství.

Ve 2. století př. n. l. je židovská společnost v Palestině pod nadvládou Seleukovské říše, která byla jedním z pozůstatků říše Alexandra Makedonského (ta se vlastně téměř ihned po jeho smrti rozpadla na menší útvary, kterým vládli někteří z Alexandrových generálů, například tedy Seleukos I.). Židé v té době neměli svobodu k praktikování svého náboženství, byli nuceni vzývat helénské bohy atd., a tak došlo k povstání známému v historii jako povstání Makabejců (167-161 př. n. l.), jelikož ho vedla rodina Makabejských a zejména Juda Makabejský, jeden z velkých hrdinů židovské historie. Této kapitole židovských dějin jsou dokonce věnovány dvě části Bible, 1. a 2. *kniha*

Makabejská. Juda Makabejský byl geniálním vojenským atémem, kterému se dařilo díky promyšlené taktice porážet v bitvách mnohonásobnou přesilu nepřátelských vojsk Scleukovců. Židé tehdy dosáhli náboženské svobody, znovu vysvěcení jeruzalémského chrámu, a ač bylo povstání nakonec potlačeno a Juda zabit, Seleukovci již nikdy nedosáhli svého původního postavení v Palestině, která se naopak výrazně osamostatnila. Ještě je důležité vědět, že Seleukovskou říši ze severu, tj. od Černého moře, ohrožovaly v té době také kmeny Galatských, což nebyl nikdo jiný než nám známí Keltové. Juda byl tedy zabit, ale ještě předtím se mu podařilo navázat spojení s římskou republikou; toho se Seleukovci báli a toto spojení mělo později význam pro přítomnost římského císařství v Palestině. Juda Makabejský je tedy velkým židovským hrdinou, ztvárněným v mnoha uměleckých dílech pozdějších dob.

A tato lidská duše (Judy Makabejského) se rodí o přibližně 150 let později jako Jidáš Išariotský. U Jidáše je důležité vědět, že nebyl zrádce v pravém slova smyslu. Jidáš byl velice oddaným učedníkem Ježíše, ovšem i díky svým „vojenským“ sklonům z minulého života věřil jaksí až příliš materialisticky a byl přesvědčen, že Kristus bude panovat běžným způsobem, že bude prostě skutečným židovským králem na trůnu, že svrhne Heroda a židovské velekněze atd. A když k tomu stále nedocházelo, rozhodl se, že Ježíše vydá světské, římské moci (po domluvě se židovskou veleradou) a tím ho donutí postavit se proti ní a ukázat svou pravou moc. To se ovšem nestalo, Kristus byl souzen, bičován, ukřižován, a když to Jidáš viděl, ztratil smysl života, vůbec nechápal, co se stalo, a z této ztráty smyslu se oběsil. Takže se zmrtvýchvstání Krista nedožil. A povšimněme si faktu, že Juda Makabejský uzavřel spojení s Římany a podobně učinil Jidáš, vydal Ježíše židovské veleradě a zároveň římské, světské moci (jeho soudcem přece byl římský prefekt Pilát Pontský) a nevědomky tím

otevřel dveře pro působení Kristova impulsu v Římské říši. K tomu během pár desetiletí došlo (i s pomocí apoštolů Petra a Pavla) a Římská říše se stala jedním z „prostředků“ šíření křesťanských myšlenek do světa.

A co se dále dělo s lidskou duší, která opustila svět jako „zrádce“ Jidáš? Znovu se rodí o čtyři století později jako Augustin z Hippo (354-430 n. l., Hippo leželo v severní Africe, tehdy součásti Římské říše), velký filosof a zároveň nejvýznamnější církevní otec (církevní otcové jsou pro církev důležití filosofové a myslitelé prvních staletí existence církve, kteří svými myšlenkami ovlivňovali její formování). Svatý Augustin prožil docela bouřlivé mládí, s čímž se později v životě snažil morálně vyrovnat, a také (a to si zapamatujme) usilovně brojil proti jistému zasvěcenskému učení, které se dnes nazývá manicheismus (ještě se mu budeme věnovat). Zároveň tento Augustin nejvýrazněji pomohl dát formu křesťanské církvi, také vyjádřil ve svých myšlenkách mnoho z jejího obsahu, zejména v díle *O obci Boží*. Byl hlubokým myslitelem, ovšem silně církevním (dogmatickým by bylo v jeho případě ne zcela správné slovo) a šlo mu zvláště o podobu a fungování církve. To je důležité pro chápání námi popisovaných historických dějů. Je zde tedy Augustin, jehož vliv opět přetrvává v podstatě dodnes a je zde jeho odpor proti manicheismu. Zatím pouze stručně - manicheismus bylo učení o podstatě sil dobra a zla, jejich vzájemného prolínání, velice podrobné a výsostné zasvěcenské. V Augustinově době již sice pozbylo své čerstvosti (vzniklo o sto let dříve), ale Augustin nebyl jaksi schopen chápat jeho hloubku, poněvadž jeho duše byla orientována více na vnějšek a více na vnější autoritu, dalo by se říci ve svém směřování více materialisticky (opět podobně jako u Jidáše), a tento vliv vtiskl do církve, která s ním pracovala po následující staletí až tisíciletí.

A nyní se v případě duše, kterou známe jako Judu - Jidáše - Augustina, přeneseme právě o jedno tisíciletí dále,

Kdy se tato duše opět rodí, a to jako Leonardo da Vinci. V Leonardově době například byl papežem Alexandr VI., proslulý svým zhýralým chováním, které jistě připomínalo chování některých římských císařů starověku, a papežství bylo v té době ve velkém morálním úpadku. Oproti tomu zde máme působení Leonardova génia, který svým uměním, svou vědou, společně s dalšími velikány renesanční Itálie (Michelangelo, Raffael Santi atd.) v podstatě zachraňuje kulturu a noblesu společnosti Apeninského poloostrova (Itálie) a ohromným způsobem obohacuje kulturu světovou, též vědecko-technické myšlení. A jen si povšimněme, jak je Leonardův génius zase směřován k materiálu, jak opět předbíhá dobu a svými vynálezy pomáhá otevírat cestu k vědecko-technickému pokroku následujících staletí.

To není kritika ani hodnocení, jde o faktický nestranný popis Leonardovy osobnosti a jeho vlivu v dějinách. Nejde <> hodnocení, jestli něco více materialistického či duchovního je dobře nebo špatně, ale o popis těchto tendencí a jejich vlivů.

Ještě je možné se pozastavit u toho, jak vůbec dochází u jedné lidské duše k určitým tendencím, těm tendencím, kterými ovlivňuje a obohacuje lidstvo, společnost, své blízké a lidi, se kterými je spojená. Odpověď na to je obtížná, minimálně v tom smyslu, že k jejímu zodpovězení je nutné jít do předchozích vývojových stavů lidstva, přičemž jejich realita se vždy vymyká běžnému slovnímu popisu. Lidstvo prodělávalo své předchozí vývojové stavy a ty se vyznačovaly tím, že v nich vlastně to, co dnes nazýváme lidstvem, bylo ještě v mnohem pasivnější existenci, než je dnes. I dnes je člověk závislý v podstatě na všem potřebném k životu, neboť vše dostává zvenčí - sice to má třeba k dispozici, avšak zvenčí. Ovšem má přece jen možnost vnější podmínky a dary ovlivňovat, zpracovávat a pohybovat se v nich podle své autonomní vůle. Má v současnosti

bytí, v němž poznává možnosti jisté nezávislosti a tvůrčí svobody. V minulých stavech člověk ještě něco takového vůbec neznal a byl „opracováván“, formován a oživován vyššími hierarchiemi alespoň v náznaku podobně, jako jsou formována a tvořena lidská embrya a plody v mateřském těle matek. A jak na formujícím se budoucím lidstvu pracovaly a dodnes pracují různé hierarchie, vdýchávají mu život, schopnosti, tendence, aby se postupně naplňoval smysl lidské existence, tak při rostoucí individualizaci a nabývané nezávislosti procházely (a procházejí) různé lidské duše zkušenostmi a také novými stavy vědomí (což lze v určitých případech nazvat i zasvěcením), které je nadále směřují. Pod vlivem světové moudrosti a vedení lidstva jsou lidské duše, jednotlivě i v určitých skupinách a celcích, formovány a inspirovány tak, aby přispívaly k celkové bohatosti, různorodosti a všezahrnující zkušenosti lidstva jako celku.

Opět se to zde dá připodobnit k faktu, že lidský plod a později člověk v sobě mají různé orgány a buňky s různými funkcemi a schopnostmi, které, ač odlišné, společně přispívají k životu celku. Mnohé významné, známé i neznámé, individuality (a postupně de facto každá lidská duše) tak procházely zasvěceními a stavy, které posílily tendence v nich žijící a do nich vložené hierarchiemi v předchozích stavech či v nich vyvolaly ještě i nové, pro lidstvo žádoucí tendence. To vše je přitom propojené v čase nejen ve vztahu přítomnosti s minulostí, ale i s budoucností, takže pokud některé duše či společenství procházely určitými omezeními, vyvolanými nikoli jejich karmou, ale potřebami lidského vývoje, budou jim tato omezení vynahrazena. I to je součástí vesmírné moudrosti a spravedlnosti. A tímto způsobem se můžeme v dějinách setkat s jednotlivými individualitami, jako je například ta, která žila v Judovi Makabejském a která musela v předchozích stavech a životech prodělat takové zkušenosti, které ji vedly k hlubšímu,

pevnějšímu spojení s hmotou, s materiálem; ovšem i toto materiálně (fyzická úroveň) je v konečném důsledku tvořeno duchovními silami a hierarchiemi, takže je pro člověka potřebné udělat s nimi dostatečnou zkušenost. Individualita Judy (Jidáše atd.) tedy pomáhá lidstvu v takové zkušenosti. Potom jsou zase jiné individuality, s jinými tendencemi a vlastnostmi, které všechny navzájem obohacují lidstvo v různých zkušenostech a stavech vědomí.

Jak tedy bylo řečeno, mnohé z historie bylo ovlivněno i v dobách dávno předešlých a můžeme vidět, jak jsou mnohé kroky vedeny tak, aby v budoucnu pomáhaly proměňovat a zužitkovat i takové vlivy, které mnohdy působí jako rozkladné či odpůřčí.

K tomu se dá říct ještě následující. V dějinách lidí působí i další inteligentní tvorové, jejichž rozsah vědomí je mnohonásobně větší než u člověka. Ve starých mytologiích jsou většinou označováni jako bohové či třeba titáni, v židovsko-křesťanské tradici jsou tytéž bytosti označovány jako andělské řády (andělé, archandělé atd.). Pro náš přítomný výklad je důležité vědět, že jeden z těchto velkých duchů, bohů, inspiroval řeckou kulturu s jejím smyslem pro krásu a dokonalost formy. Ten byl hlavním vkladem řecké, i Aristotelova nauka je mimo jiné o formě práce s myšlenkou, o formách světa atd. A po příchodu křesťanství se pomalu tento vliv, tento duch (ještě s pomocí zmiňovaného římského práva) přenesl do římské, katolické církve, která je prostě více vnější, formální. Někdy je nazývána církev sv. Petra, na něhož se odvolává (Kristus řekl Petrovi, že je skála a že na něm postaví svou církev, a Petr je také apoštol, který měl jistý silnější sklon k pozemské „praktičnosti“; každý z apoštolů představoval určitý lidský typ, charakter).

V římském křesťanství a církvi máme tedy spíše formální ráz a na příkladu duše Jidáše-Augustina-Leonarda

můžete vidět, jakými nenápadnými a přitom dalekosáhlými podněty je tato církev ovlivňována. Vedle toho také existuje více skrytá a i povahově niternější církev (nebo můžeme říci společenství), které se říká janovská, církev sv. Jana (Jan je v Bibli označován za nejmilejšího Kristova učedníka). Toto společenství vždy přinášelo celistvější a hlubší podněty, na které většinou petrská církev svým „povrchnějším“ způsobem navazovala. Inspirující a jednou z vůdčích vyšších bytostí této janovské církve je ta, která v předkřesťanských dobách inspirovala keltskou kulturu - kulturu, o které toho dnes z vnější historie zase tak moc nevíme. Ale víme, že je dosti spjatá i s územím dnešního Česka a že v českých dějinách najdeme i (někdy významné) vlivy zmíněné janovské církve. O této janovské církvi, o jejích hnutích a představitelích a o vzájemném prolínání s církví oficiální, o jejím vlivu na dějiny a na evropskou a světovou kulturu si budeme povídat příště.

Pouze ještě pro zvědomení a zopakování - máme tu linii, která jde od loupeživých latinských kmenů přes římské císaře až po dobyvačnost římské církve... Do toho třeba přes Augustina vstupují vlivy, které tuto dobyvačnost částečně kultivují... A při přenesení do současnosti si jen zkusme uvědomit, že velká část novodobé, pokolumbovské kultury Ameriky je poznamenána podobně jako dějiny Říma také velkou dobyvačností, loupeživostí a ziskuchtivostí (vedle toho též nesporně zajímavě vypracovanou ústavou a právním systémem), a vyvstanou nám mnohé souvislosti pro hlubší pochopení její současné role (zejména v případě severní Ameriky).